

כז-ב הרי למדנו, דהא בזמן שהבעל מודה מיהת, יחזיר לאשה, ואפילו לזמן מרובה, וזה הוא לא כמו ששינונו במשנתנו!?

ומשני אף רבי זירא כרבה: לא קשיא:

כאן — במשנתנו — במקום שהשיירות מצויות.

כאן בכרייתא — במקום שאין השיירות מצויות.

איכא דאמרי בדעת רבי זירא:

אף כשהשיירות מצויות, והוא שהוחזקו — הוא דלא ליהדר [רק כשגם הוחזקו שמות זהים לא יחזיר], ורבי זירא היינו דרבה.

ואיכא דאמרי:

כאשר השיירות מצויות אף על גב דלא הוחזקו לא ליהדר [לא יחזיר], ופליגא דרבי זירא אדרבה הסובר: רק כשהשיירות מצויות וגם הוחזקו לא יחזיר.

ומפרשת הגמרא את טעמם של רבה ורבי זירא, שרבה אמר את יסודו בישוב סתירת משנתנו עם המשנה בבא מציעא, ואילו רבי זירא אמר את אותו היסוד עצמו בישוב סתירת משנתנו לברייתא:

בשלמא דרבה לא אמר כרבי זירא, משום דמתניתין אלימא ליה לאקשויי [עדיף להקשות ממשנה] מאשר מכרייתא, כי המשניות עיקר הן יותר מן הברייתות.⁽¹⁾

אלא רבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה!?

אמר לך: אם באנו להקשות מן המשנה בכבא מציעא אין כאן קושיא כלל, שהרי מי קתני באותה משנה "אם אמר תנו נותנין, ואפילו לזמן מרובה", עד שנקשה על משנתנו שלא הכשירה לאחר זמן מרובה!?

והרי דילמא אין כוונת המשנה אלא שאם אמר "תנו" נותנין, ולעולם כדקיימא לן במשנתנו דלאלתר בלבד הוא כשר, אבל לזמן מרובה — לא.⁽²⁾

אינה יכולה לגבות את כתובתה.

1. ברש"י בבא מציעא יח ב האריך יותר: "מתניתין אלימא ליה לאקשויי: משום דהיא עיקר, ויש תימה כשסותרות זו את זו וצריך לחזר שיתישבו, דאילו ברייתא יש לומר אינה עיקר, [כי] רבי [מסדר המשניות] לא שנאה, רבי חייא [מסדר הברייתות] מנין לו".

2. ואם תאמר: אם כן מה קשה מן הברייתא, והרי אף בכרייתא יש לומר שבזמן שהבעל מודה יחזיר לאלתר, ולא לזמן מרובה!?! פירש רש"י: בשלמא במשנתנו שכתובה השלילה, שאין מחזירין משום שמא כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן, אם כן זה הוא חידוש המשנה, ויש

לפרש שאכן אין מחזירין אפילו בלי חשש זה אלא לזמן מרובה, ואף שלזמן מרובה אינו חידוש; אך הברייתא המדברת על דרך החיוב, שבזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה, אם תאמר שהכוונה לזמן מרובה, הרי אין בזה שום חידוש, ואין צורך להשיענו.

וברש"י בכבא מציעא יח ב, כתב: דכברייתא נאמר "יחזיר", ואם היה מקום לחלק בין לאלתר לבין זמן מרובה היה לו לומר חילוק זה, מה שאין כן במשנה בכבא מציעא, שנאמר "לא יחזיר", ורק מדיוק אנו לומדים שיחזיר, לא היה צריך לחלק.

וראה עוד בתוספות לעיל כז א ד"ה הא, שכתבו לפרש באופן אחר; וראה עוד שם

עליהן שלא ליתנן אין לחוש, היות והבעל מודה, אם כן מה חידשה לנו הברייתא?! (4)

ומשינין: מהו דתימא: ליחוש דילמא איתרמי שנפל כאן גט של זוג אחר ששמא כשמא [שמם כשם הזוג שבגט הזה], ושחתמו בו עדים אחרים ששם אותם עדים כעדים אלו החתומים בגט זה — (5) קא משמע לן שאין חוששין לזה.

רב אשי אמר ליישב את הקושיא מהמשנה בכבא מציעא ומהברייתא: כגון דקאמר: (6) נקב יש בו בגט בצד אות פלונית [דהוה ליה סימן מובהק(7)], ועל ידי סימן זה מחזירים.

רבי ירמיה אמר ליישב הן את קושייתו של רבה מהמשנה בכבא מציעא על משנתנו, והן את קושייתו של רבי זירא מן הברייתא על משנתנו:

אותה משנה ואותה ברייתא עוסקים בכגון דקאמרי עדים: מעולם לא התמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון, כך שאין לחשוש לגט אחר. (3)

ותמהינן: אי הכי ברייתא דקתני: "בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה" מאי למימרא [מה חידוש יש בדבר], והרי היות ואין לחוש לגט אחר, ואף לשמא כתובין היו ונמלך

4. על פי מה שנתבאר ברש"י בסוגייתנו שהובא בהערה 2 לעיל, נראה שהקושיא אינה אלא על הברייתא "מאי למימרא", אבל המשנה באה להשמיענו שלא יחזיר משום שמא כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן; ועל פי זה נתבאר בפנים.

5. דוקא לעדים אחרים ששמם כשם עדים אלו אין חוששים, אבל שיחתמו אותם עדים על גט אחר לזוג אחר, לזה חוששים; שאם לא כן היה די בקיום חתימתם של העדים, ובלי שיאמרו כלום, כי נאמר: מאחר שחתמו לאלו, לא מסתבר שחתמו גם לאחרים ששמם כשמם.

6. כתב רש"י שהשליח הוא זה שאמר כן, וראה תוספות שהביאו גירסא "עדים", והרמב"ם [גירושין ג יא] כתב שהיו לעדים סימן, והראב"ד השיג שאפילו לשליח, וראה עוד ברש"ש.

וראה מה שכתב ב"קצות החושן" סימן רנט סק"ב ד"ה ולפי מ"ש, בביאור דברי הרמב"ם, ובשיעורי רבי שמואל בכא מציעא לךף יח ב [עמוד לד בספר אות א] שהביאו, ובמה שכתב על דבריו.

7. לכאורה היה נראה שאין מקום לגרוס כן,

[ובשאר ראשונים] מה היא סברתו של רבה שהקשה ממשנת בבא מציעא, ולא חש לטענת רבי זירא.

3. כתב רש"י: "מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של שם זה: ואותו חתמנו לאיש זה התובעו", פירושו: שאם לא כן, שמא אכן חתמו רק לאדם אחד והגט הזה שבפנינו הוא של אותו אדם, ולכאורה צריך לדחוק במה שכתב רש"י "לאיש זה התובעו", שהכוונה היא לאיש הכתוב בגט הנתבע על ידי האשה, שהרי אנו באים ליישב את המשנה בכבא מציעא ואת הברייתא שבאופן זה נותנים לאשה ולא לאיש; אלא שברש"י ד"ה כגון דקאמר, מפרש את המשנה והברייתא, ומבאר רש"י שמחזירים לשליח, וצריך תלמוד.

ויש להסתפק: כשיאמרו עדים "לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון" ולא יאמרו איזה יוסף בן שמעון, ויהיה השליח תובע את הגט, והוא יאמר: שעדים אלו חתמו על גיטו, אם יהיה נאמן לתת לו את הגט, היות ועדים אלו חתמו על גיטו לפי דבריו, ועדים אלו הרי אומרים שלא חתמו לאחר, והנה הגט לפנינו ורואים אנו שהיא חתימתם של עדים אלו.

רבה בר בר חנה — כשהיה שליח (9) להביא גט — אירכס ליה גיטא בי מדרשא [אבד לו הגט בבית המדרש], אמר רבה בר בר חנה לחכמים באי בית המדרש שמצאו את הגט:

אי סימנא אית לי בגויה [אם תרצו שאתן לכם סימן — יש לי בו].

אי טביעות עינא (10) אית לי בגויה [ואם טביעות עין אתם רוצים, אף זו יש לי בו].

ואהדרוה ניהליה [החזירו לרבה בר בר חנה את הגט].

אמר רבה בר בר חנה: לא ידענא:

אי משום סימנא — שלא היה מובהק — אהדרוה [האם משום הסימן החזירוה לי], וקפברי: סימנים דאורייתא, ולכן סמכו אף על סימן שאינו מובהק להחזיר גט, ולהתיר על ידו איסור אשת איש דאורייתא.

ומפרשת הגמרא: ודוקא אמר רב אשי "נקב יש בו בצד אות פלוני", ומשום דהוה ליה — סימן זה — סימן מובהק, ואין לך עדות ברורה מזו.

אבל נקב בעלמא, שלא אמר האובד באיזה מקום הגט מנוקב, לא הוי סימן להחזיר בו את הגט.

ומשום מה אמר רב אשי דוקא סימן מובהק, משום דמספקא ליה לרב אשי אי סימנין דאורייתא הם וסומכים עליהם אפילו לענין גט שהוא בא להתיר איסור דאורייתא, או שסימנים אינם אלא מדרבנן, ואין סומכים עליהם אלא בדיני ממונות משום ד"הפקר בית דין הפקר", אבל להתיר איסור דאורייתא ב"קום ועשה", לא אמרו (8)

ומשום שנסתפק בזה רב אשי, לכן לא הכשיר אלא בסימן מובהק, שהוא ודאי מועיל אפילו מדאורייתא להתיר איסור אשת איש.

ובשיעורי רבי שמואל לבבא מציעא דף יט א [עמוד מו ומז בדפי הספר], כתב לבאר דברי רש"י, על פי מה שהביא מכמה ראשונים, שהבעל נאמן בטביעות עין אפילו כשאינו צורבא מרבנן, [וראה שם בד"ה והטעם, שביאר שני טעמים בזה], ואם כן זה הוא טעם רש"י, שהרי בהמשך מבואר שלא היה נאמן בטביעות עין אלא משום שהוא צורבא מרבנן, ובהכרח שלא היה אלא שליח.

10. כתב רש"י בבבא מציעא יט א: טביעות עינא, מכירו אני בכתב ידי הסופר והעדים, מדת ארכו ורחבו כאדם המכיר את חבירו בטביעת עין שטבע בו, ואתין בו סימן".

ובפשוטו נראה, דמה שהוא מכיר את כתב ידי

והוא נלקח מלשון זה האמור בהמשך, אך רב אשי עצמו לא הזכיר זה, כנראה מהמשך דברי הגמרא; אלא שאף בבבא מציעא יח ב גרסינן לה.

8. ביאר רש"י, שלכן לא אמרה הגמרא שפשיטא ליה לרב אשי: סימנין דרבנן, משום שדין זה ספק הוא, ומרב אשי אין לפשוט מה דעתו בזה, שהרי אפילו אם רק ספק הוא לו אינו יכול להתיר, ולכן אומרת הגמרא לשון זו.

9. כן פירש רש"י; וראה מה שכתב רבינו עקיבא איגר [הובאו מקצת דבריו בליקוטים כאן] לבאר טעם רש"י, שפירש כן, ולא שהיה רבה בר בר חנה עצמו המגרש.

עומד ורואה שלא עבר שם אדם, כלומר: אכן עמד אדם שם, וראה שלא עבר שם אדם אחר מלבד אוכד הגט.

ויש אומרים: שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר ולא לא שהא אדם אחר שם, אבל אם עבר ולא שהא שם, אין חוששין שמא נפל ממנו.

רבי מאיר אומר: שיעור שהייה כדי לכתוב את הגט⁽¹⁴⁾ הוא שיעור "שלא לאלתר".

רבי יצחק אומר: השיעור הוא: כדי לקרותו לגט שהוא שיעור קטן יותר, ויתר מזו אין זה "לאלתר".

אחרים אומרים: השיעור הוא: כדי לכותבו ואף לקרותו.

ומחזירין לו את הגט אפילו שהא ויש בו סימנין מובהקים מעידים עליו, כלומר: מחזירים את הגט על ידי סימנים; ואיזה

אי קסברי סימנים דאורייתא, ולא היו סומכים על סימן זה שאינו מובהק, ומשום טביעות עינא החזירוה לי, ודוקא משום שאני צורבא מדרבנן [תלמיד חכם] החזירוה לי, אבל איניש בעלמא לא היו מחזירים לו, שהרי הסימן אינו סימן מובהק, ואין סומכים על טביעות עינו משום שהוא חשוד לשקר.⁽¹¹⁾

שנינו במשנה: מצאו לאלתר כשר, ואם לאו פסול:

תנו רבנן:

איזהו שלא לאלתר שאין מחזירים לו:

רבי נתן אומר: ששהה⁽¹²⁾ שיעור כדי שתעבור שיירא, ותשרה [תחנה]⁽¹³⁾ שם, ואפילו לא באה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין "שיעור" לדבר, ואין הגט כשר אלא כדי שיהא אדם

האחרונים בזה.

12. בפשוטו השיעור הוא משעת אבידה ועד שעת מציאה, אך ראה לשון רש"י בד"ה כדי שיהא אדם, שכתב: "משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט.

13. והתוספות פירשו: "תשרה" הוא לשון סעודה, ופירשו: דמתוך שמוציאים כליהם כדי לסעוד חיישינן שמא נפל מהם".

ומבואר מדבריהם שהם חלוקים על רש"י שמפרש לדעת רבי נתן שהוא שיעור בעלמא, ואין הכוונה שאכן באה לכאן שיירא.

14. שיעור בעלמא שתלוהו בכתיבת גט הוא, ואין קשר לכתיבת הגט לשיעור זה, רש"י.

הסופר והעדים, אין הכוונה שהוא מכיר את כתב ידם, שהרי מה בכך: שמא כתבו הם וחתמו גם לאחרים, ולא עדיף משאר קיום שאין די בו, כמבואר בהערה לעיל; אלא כוונת רש"י, שהוא מכיר שהכתב שלפניו הוא הכתב שהיה בגט שנאבד לו, כי בטביעות עין אפשר להכיר, בין כתב לכתב של אותו אדם.

11. א. נתבאר על פי תוספות בשם רבינו תם, שאף לעם הארץ יש טביעות עין, ואין מחזירים לו משום שאינו נאמן שהוא אכן מכירו.

ב. בבאיור דין נאמנות צורבא מרבנן בגט — אף שאין דבר שבערוה פחות משנים, ואפילו תלמיד חכם אינו נאמן — ראה אריכות בשעורי רבי שמואל למסכת בבא מציעא דף יט א [עמוד לח מדפי הספר], ובכל מה שהביא שם מדברי